

Nr 180

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna rörande pension åt skogsarbetare i domänverkets tjänst.

(5:e avd).

I en inom första kammaren av herrar *Lindahl* och *Axel Jansson* väckt motion (I: 243) har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om erforderliga åtgärder för att domänverkets skogsarbetare måtte erhålla den i reglementet föreskrivna pensionen efter den linje som i motionen anförts.

Till stöd för ifrågavarande yrkande anføres i motionen följande.

För skogsarbetare i domänverkets tjänst gäller ju 1947 års tjänste- och familjepensionsreglemente (nr 694/1947). Pensionsåldern är liksom för arbetare inom andra statens verk satt till sextio år.

Domänverkets arbetare har dock fått utfäendet av sin pension förbundet med bestämmelser, som vi tror inte gäller för andra statliga verks arbetare. Skogsarbetarna erhåller sålunda ej dem tillkommande pension, om de bebor någon av domänverkets lägenheter och vid pensionsålderns inträffande inte omedelbart kan avflytta. Det kan förstås, om domänverket vill skydda sig mot att få sina lägenheter bebodda av pensionärer, när bostäderna erfordras för folk i arbete. Frågan är dock, om inte påtryckningsmetoden att beröva arbetarna vederbörlig pension måste betraktas som alltför hård.

Behandlingen av denna fråga skulle kunna handläggas på ett sätt som dels ger pensionären hans pension i enlighet med gällande reglemente, dels alltså utgjorde en påtryckning för sökande av ny bostad, som för domänstyrelsens intressen borde vara tillräckligt. Det borde enligt vår mening vara tillfyllest, om utgående pension innehölls tills ifrågavarande pensionärer hade anskaffat annan bostad, då pensionen skulle utbetalas med retroaktiv verkan från den dag pensionsåldern inträdde.

Förhållandet ter sig i högsta grad orättvist med tanke på den på många håll förekommande bostadsbristen. Det har inträffat, att skogsarbetare som närmast sig pensionsåldern gjort stora ansträngningar att skaffa sig ny bostad men inte lyckats förrän flera månader efter inträdandet i pensionsåldern. Pensionären mister då den pension som han enligt reglementet skulle ha uppburit. Principen om pensionens oantastbarhet synes här ha kommit ur funktion.

Över förevarande motion har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande av *domänstyrelsen*, som anför följande.

Skogsarbetare i domänverkets tjänst åtnjuta pensionsrätt enligt kungörelse nr 490/1947 med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst. Enligt denna kungörelse inträder rätt till ålders-

pension vid 60 års ålder. Avgång vid denna tidpunkt är dock icke obligatorisk. Anställning kan sålunda bibehållas upp till 63 års ålder och i vissa fall väsentligt därutöver. Motionärernas uppgifter äro i dessa stycken missvisande.

I motionen hävdas, att pension skall utgå under tid arrendeinnehav eller motsvarande föreligger. Den omständigheten, att pensionen föreslås skola temporärt innehållas under den del av arrende- eller hyrestiden, som infaller efter det faktiska inträdet i pensionsåldern, ändrar icke detta sakförhållande. Sin principiella inställning till denna fråga har styrelsen redovisat i sina yttranden över motionerna nr 388/1952 och 410/1954 i andra kammaren samt senast den 11 november 1954 i utlåtande till civildepartementet i anledning av en framställning från Sveriges kronotorpare- och kolonistförbund, vilket sistnämnda utlåtande i avskrift bifogas.¹ Styrelsen finner icke skäl nu frångå sina tidigare uttalanden, att uppbärande av pension och arrendeinnehav eller motsvarande i princip icke kunna förenas.

Då inträdet i pensionsåldern ej är fastlåst till viss tidpunkt utan fastmer kan av den anställde varieras inom vida gränser, anser styrelsen, att den blivande pensionären även i nuvarande läge på bostadsmarknaden beredes god möjlighet att före pensioneringen anskaffa lämplig ny bostad. Att under sådana förhållanden hävda, att den pensionerade utan dröjsmål skall frånträda den bostad han erhållit genom sin anställning vid domänverket, synes styrelsen icke oskäligt eller innebära någon som helst otillbörlig påtryckning.

Åberopande vad ovan anförts får styrelsen avstyrka, att motionen bifalles.

Domänstyrelsens berörda utlåtande till civildepartementet den 11 november 1954 är av följande lydelse.

I fråga om pensionerad arbetares innehav av kronolägenhet anser sig styrelsen icke kunna frångå sin tidigare i olika sammanhang uttalade uppfattning, att torpinnehav och uppbärande av pension i princip icke böra förenas. Styrelsens ställningstagande i denna fråga redovisas närmare i yttranden rörande motionerna nr 410/1954 och 388/1952 i andra kammaren.

Rörande förbundets önskemål avseende en uppmjukning av bestämmelserna om tjänstårsberäkningen vill styrelsen som sin mening uttala, att hit hörande frågor böra bedömas med utgångspunkt från huruvida egentlig anställning kan anses föreligga eller icke. 1938 års sakkunniga ha härutinnan i sitt betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglemente för arbetare i statens tjänst (SOU 1942: 8) utgått från att anställning icke kan anses innehavas med mindre arbetaren åtnjuter någon avlöning i densamma. Att — såsom här ifrågasättes — ålägga en arbetsgivare pensionsskyldighet gentemot arbetare, som av annan arbetsgivare sysselsättes, enbart av det skälet, att arbetet utföres inom den förstnämnde arbetsgivarens fastighet, torde icke få anses rimligt.

Vad beträffar förbundets hemställan om utvidgad rätt för arrendator att tillgodoräkna arrendeinnehav såsom tjänstetid, vill styrelsen framhålla, att redan nu gällande bestämmelser försätta arrendatorerna i ett mycket gynnat läge i förhållande till den starkt växande gruppen av andra fast anställda arbetare. Styrelsen kan för sin del icke anse att medgivande om ytterligare tillgodoräkande av arrendetid är en rationell eller socialt betingad åtgärd vare sig ur domänverkets eller arbetstagarnas synpunkt.

Slutligen vill styrelsen meddela, att de exempel på pensionsfall, förbundet i sin skrivelse anført, icke ge en riktig bild av dessa ärendens behandling

¹ Se det följande.

inom styrelsen. Det synes styrelsen angeläget understryka, att pensionsansökningar av här ifrågavarande slag alltid handläggas under största möjliga hänsynstagande till förhållandena i de enskilda fallen.

Utskottet. Såsom av domänstyrelsens över motionen avgivna yttrande framgår var frågan om rätt för skogsarbetare i domänverket att erhålla pension vid samtidigt innehav av kronolägenhet föremål för behandling vid såväl 1952 som 1954 års riksdag. I sitt senaste utlåtande i detta ämne, nr 199 år 1954, avstyrkte utskottet då föreliggande motionsyrkande, och riksdagen beslöt i enlighet härmed. Utskottet framhöll härvid bl. a. att frågan jämväl upptagits i en till civildepartementet överlämnad framställning från Sveriges kronotorpare- och kolonistförbund. Utskottet förklarade sig förutsätta, att vid den prövning av frågan som sålunda kunde väntas komma att ske från Kungl. Maj:ts sida, olika i ärendet anförda, på frågan inverkan omständigheter blev vederbörligen beaktade.

Enligt vad utskottet inhämtat har Kungl. Maj:t ännu icke tagit ställning till nyssberörda framställning, vilket emellertid torde komma att ske inom kort. Vid sådant förhållande anser utskottet — under erinran om sitt berörda uttalande i fjol, vilket kan tillämpas jämväl med avseende på vad som anförts i samband med det nu föreliggande motionsyrkandet — någon åtgärd från riksdagens sida inte för närvarande påkallad. Utskottet hemställer därför,

att motionen I: 243 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 november 1955

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Näsgård, Leander, fröken Andersson, herrar Näsström, Pålsson, Hesselbom, Sundelin, Einar Persson, Holmqvist, Rikard Svensson och Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Bergström, Åkerström, Staxäng, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Svensson i Alingsås, Gustafsson i Stockholm, Cassel, Gustafsson i Skellefteå, Hansson i Skegrie, Löfroth, Almgren, fröken Vinge och herr Svensson i Stenkyrka.